

Gedankenbuch Lorenc Vošnak 1883. s slikami topografskega pogleda na Podsredo.
1807 - 10 podrta stara cerkev, prezbitarij ohranjen kot mrliška veža.

1871 sploh podrta.

1810 nova cerkev posvečena.

1877/8 Tomaž Fantoni slikal.

Pogled na Stare gore.

Stare gore: 1. c.M.b. 7 žalosti, 2. kapela sv. Ane in 3. Mohorja in Fortunata.

1. 24.85m x 13.55 + 5.45m kor + prezbit.5.90.

Širina ladje 7.55m, prezbit. 6.20m, renovirana 1866.

2. sv. Ana: 11.17m dolga (7.70 + 3.47 prezbit.) šir.4.54 in 3.07m.

Str. oltarja 1771.

3. Mohor in Fortunat: 7.25 + 3.43 = 10.68

šir. 4.85 + 3.05

Stra. oltarja 1781.

Slike podružnice v Pečicah.

V gradu kapele sv. Filipa in Jakoba slika gradu.

Slika župnišča 2 pogleda.

Slike: Kozje, Pilštajn, sv. eter pod sv. gorami, Dobje, Planina, sv. Vid pri Planini, "agorje, sv. Ana, Olimlje, Podčetrtek, Polje, Duče, Podsreda kapelacija, pranger 1667.

Kronika od 1883 str. 91.

Precej primitiven barkorez. Zgoraj v roko o okviru verjetno konca 18.stol. slika
M. božje na Starih gorah posneta po svojem gotskem karakterju s podpisom: Wahr
Abbildung des GnadenBildes Maria 7 Schmerzen so an alth.Berge in der Pfarr Hor-
berg in Unterstey: verehrt wird.

Spodaj verne duše v ognju. V spodnjem pasu hrib s tremi cerkvicami.

Stele, CX, 26.8.1940, str.41- 43.

nekoč kak dvor.

V občini Gorjane se nahaja še en kraj imenovan Gradišče ter leži v sredini tamkajšnjega gozda.

Opombe: Grad in trg Pōdsreda se nahajata na sledeših upodobitvah: G. Vischer -1680, Stara Kaiserjeva suita -1832 - ,Risba s svinčnikom 1850, Reichertova suita -1865.

Grad Pōdsreda ima 18 sob , poleg stranskih prostorov. Trpel je po potresu 19. XI. 1880. Od l. 1832 je bil v posesti knezov Windischgrätzov. V l. nadstropju je bila na vzhodnem koncu gradu kapela, ki je bila nadstropna ter je imela 2 oratorija in 3 okna. L. 1612 jo je posvetil škof Tomaž Hren. Opuščena je bila l. 1880, ker jo je močno poškodoval potres.

J. Curk: Celjska topografija (Šentjur), rkp. ,str. 63 - 65, zapiski 1960.

Konservatorske opombe: Cerkev je v redu vzdrževana.

Ostalo: Trg se omenja l. 1453. ter je dobil pravico do sejmov na dan Janeza Krstnika in Mateja l. 1560. Z patentom iz l. 1609 se je sejem iz Matejevega prestavil na Binkoštni ponedeljek, l. 1811 pa sta bila zopet potrjena seja na dan Janeza Krstnika in Mateja. L. 1836 je dobil l trgxx pravico do še 3 živinskih sejmov, ki so bili l. 1843 in 1861 časovno točneje fiksirani. Trški red je iz 1869.

Trg je s cerkvijo vred pogorel l. 1798. Koncem 19. stol. je imel 38 hiš na obeh straneh ceste Kozje- Kunšperg z cestnim odcepkom na Koprivnico. V trgu je malo pomembnega: omeniti je le dvoje potlačenih členjenih ppk portalov in hiši št. 38 z nekoliko zahtevnejšim portalom, katerega podobje krasita cvetni vrvici, preklada pa nosi v sredi usločeno gredo. Ob cesti na Kozje stoji hiša št. 5, ki ima klasicističen pp portal s paruhama, dvojninima obesoma in letnico 1844.

Na trgu stoji s cementom zaliti pranger, kvadratnega tlorisa s posnetimi ogli na prerez, z kroglo na vrhu keglastega zaključka ter nečitljivo letnico 1667. Kamenit steber stoji na široki pravokotni bazi ter je imel pod letnico 4 kvadratno postavljene luknje za ~~xxxix~~ vstavo verig. L. 1882 so ga ukradli Šempeterčani, a so ga moralisodnjiskim potem kmalu vrniti, na kar so ga Kozjani zalili s cementom.

Grad Podsreda: o gradu glej podatke v fasciklu "Gradovi".

Pod-gradom stojixkapela z ppk odprtino in piramidasto opečno streho, V njej je zelo ekspresivno razpelo z Filipom in Jakobom. Kipi so ljudsko delo morda še iz 18. stol. ter zelo zanimivi.

Nasproti trga na levem bregu Bistrice se nahaja zaselek Gradišče, na katerega se nanašajo listine iz l. 1347 in 1352. L. 1347 je ta predel prodal Leopold Drachenberški grofu Frideriku Celjskemu. Verjetno je stal tukaj

pokopališču je skupaj s trgom pogorela l. 1798 na Pusta. Ta cerkev je imela leseno krito ladjo in ozek rabrasto obokani prezbiterij z kamenitim stenskim tabernakljem, ki je bil med leti 1651-1654 zazidan. V cerkvi so bili 3 oltarji, ob severni strani prezbiterija pa zakristija, ki je bila za 3 stopnice višja od prezbiterij~~xxx~~, ker je imela pod seboj karnier. Cerkvena ladja, zakristija in zvonik so bili odstranjeni v letih 1807-1810, obokani prezbiterij pa je bil spremenjen v mrtvašnico, ki je služila do l. 1871. Ker so odstranili tudi cerkvene temelje, ~~ox~~ stari cerkvi ni več sledov. Nova cerkev je bila zgrajena v letih 1802-1804, odnosno 1810. Zvonik je imel prvotno piramidasto školjkasto streho. L. 1862 ~~se~~ ga dvignili za 1.5 m ter mu naredili sedanjo streho. Cerkvena ura je iz l. 1834 od Sebastiana Roreka. V letih 1877-1878 je je poslikal T. Fantoni, l. 1900 pa je bila popravljena njena oprava.

Okolica: Severno cerkve leži obzidano pokopališče z mrtvašnico. V steno te mrtvašnice je vdolan nagrobnik z aliančnim grbom zgoraj in napisom spodaj: IN DIESEM GOTTSCHAUS RUHET/ DIE HOCH, UND WOHL GEBORNE/ FRAU, FRAU ELEONORA EUSEBIA/ BARBIN GRAFFIN VONWAXENSTEIN/ GEBORNE GRAFFIN VON SHRATTENBACH/ DIENX VERSCHIDEN DEN 30 OOOBER A^o 1731/DERO HERR EHEGEMAHLE DER HOCH, /UND WOLGEBORNE HERR, HERR/ WOLFF EBRHARD BARBO GRAFF VON/ WAXENSTEIN DER ROM. KAISER/ MALESTAT CAMMRER ZU GRAINE RG/ DEN 23. IUNY 1730 IN GOTT/ VERSCHIDEN UND IN DER ROSENKRANZ/ KIRCHENGruFTT RUHET. Spodaj je vrezana mrtvaška glava. V stari cerkvi je bil ~~xxx~~ vzidan v prezbiteriju pri zakristijskih vratih. V pokopališkem obzidju je precej kamnoseških spolij, ki so ostanki stare cerkve.

Župnišče je pritlično, 7 x 2-osno poslopje, ki je bilo obnovljeno po požaru l. 1798 ter so mu l. 1873 zazidali odprte hodnikove loke. Ker je bilo med zadnjo vojno zdemolirano, so ga obnovili l. 1945.

Sedanja šola, nekdanja kaplanija, je bila zgrajena l. 1825, sedanja kaplanija nekdanja šola pa je iz 19. stol. ter je bila ca 1880 obnovljena.

Kropilnika ob glavnih vratih sta prostostoječa in iz črnega marmorja. Imata okrogel podstavek z piščalasto bazo, potlačeni baluster in školjkasti bazen. Zakristijska omara iz l. 1819 je velika in zanimiva, ker je v sredi prekinjena z širokim ppk lokom, skozi katerega prihaja svetloba v zakristijo. Iz istega časa sta tudi klečalnik in zakristijske vratnice. Stenski piščalasti kropilnik je iz črnega marmorja. Ostala oprava je bp.

Oprema: V zakristiji je omeniti postrokokojske ciborijex in 2 keliha ter neogaročno monštranco.

V oratoriju sta neorokokojski kelih in baročen pluviale.

V prezbiteriju so vratca stenskega pp tabernaklja iz pločevine in z napisom: IHS 1810.

Posvetilna listina cerkve iz 1810 je v klasicističnem okviru, okrašena zgoraj z obešeno listno vrstico.

Neobarochen kovinski lesteneec je tovarniški izdelek.

Ostala oprema je bp.

Zvonik: Zvonova sta železna KID-ova.

Podstrešje: Gradnja je enotna, oboki so opečni.

Resume: Cerkev je kot Pilštanjska podružnica spadala pod Gornji grad, nato Ljubljansko škofijo in končno po l. 1787 pod Lavatinsko škofijo. Kot vikariat se omenja l. 1426, l. 1528 se sicer omenja kot filial von Pallenstein, a se l. 1581 tukaj omenja župnišče. L. 1453 je daroval grof Friderik Celjski tukajšnjemu župniku Thomanu 2 doma v trgu Podsredi za mašno ustanovo na Starih gori. Staza cerkev, ki je stala na severnem koncu trga za župniščem na

Oprava: Glavni oltar je podobarski izdelek iz l. 1865. Je baldahinskega tipa. Nekoč je imel od Fantonija naslikani nastavek, ki ga je izvršil l. 1878. Nad oltarjem visi opl. slika Jordanskega krsta, izdelek Franca Mihaela Straussa iz ca 1738, katero je l. 1878 osvežil T. Fantoni. Slika je dobila l. 1865 novi ppk kovir. Slika je bila restavrirana l. 1960. v Zavodu vi restavratorski delavnici.

Stranska oltarja sta tabernakljastega tipa. Levi, ki je bil prej glavni, je iz zač. 19. stol. ter ima 6 lepih pločevinastih klasicističnih svečnikov, kjer sta še vedno uporabljena školjkovina in rokaj. Kip MB na tabernaklju je novejši, kipa angelov pa sta iz grajske kapele v Pišecah. Desni oltar je iz l. 1878, ima zgoraj Deizisno skupino pomnoženo z Magdaleno, ki poljublja Križanemu noge. Svečniki, delani v klasicistični tradiciji so iz 19. stol. Njuni kameniti vzaki menzi sta sarkofagasti, desna ima grobno votlino.

Prižnica je čedno, toda preprosto delo Ivana Hermana iz Graza iz l. 1834. Krase jo vaze, pokončen akant in listne girlande. Prižnica je v bistvu baročnega koncepta, le brez klobasastega profila.

Orglje, baročnega koncepta iz l. 1822, so od mojstra Jožefa Otoniča iz Maribora. Orglje imajo krili višji od sredine. Krase jih nekaka školjkovina, sliki Cecilije in Davida ter na vrhu klasicistična vaza.

Križev pot po Führicu iz l. 1868 je delal neki Kranjčan.

Prezbiterije in ladijske klopi v baročni tradiciji so iz let 1811 in 1818. Na straneh jih krasi motivi vrtečih se koles, ob straneh rokajska moti-vnika.

Krstilnik iz črnega marmorja je iz l. 1808. Ima balustrasti steber z profilirano bazo, oba kvadratna preseka, piščalasti bazen z letnico 1808 na plošči spredaj, leseni okrogli kupolasti zaključeni nastavek, katerega krona žveličar, ob straneh pa sta na posebnih podstavkih 2 angelčka z knjigama v xx rokah.

njega 1, zgoraj pa 2 pp okni in profiliranimi policami, v vzhodni~~ni~~ steni ima končno 2 pp okni z kamenitim policami eno nad drugim. Vsa stavba kaže enotno gradnjo ter je poznobaročnega koncepta, a je nastala že v 19. stol.

Notranjščina: Šamoten tlak iz l. 1912. je v kapelah in prezbiteriju dvignjen^{en} za stopnico, v oltarnem delu pa še za eno. Zidana pevska empora počiva na enem samem potlačenem loku in na počezni kapi. Glavni prostor je velik ovall^l ki se s 4 ppk loki odpira na vse strani. Pokriva ga obešena kupola, katero nosijo 4 mogočni slopi, katere ob straneh krasi podvojeni pilastri z kompozitnimi kapiteli, noseči kose profilirane grede, ki preko slopov veže po 2 in 2 pilastra, ter ob enem tvorijo osnove za vse 4 loke. Ter nosijo grede kose in loke, zato jih je 8, po par na vsakem slopu. Stranska prostora sta potlačena, ovijna, pokrita z polkupolama. Prostor nad pevsko emporo je pokrit z kapo. V prezbiteriju nosijo 4 enaki, le manjši slopi kupolo. Prezbit^{erij} se zaključuje apsidalno.

Iz njega vodi na levo portal, enak že opisanima, le bogateje okrašen z volutama školjko med njima in cvetnima obesoma, v zakristijo ~~vedijexkameniteyx~~ pravokot~~ex~~stopni~~ex~~ s šamotnim tlakom in potlačeno banjo z parom sosvodnic. Iz zakristije vodijo kamenite, pravokotne stopnice na oratorij z podom in kapama, ločenima z oproga ter se odpira z velikim potlačenim ppk lokom v prezbiterij.

Cerkveno notranjščino krasi Fantonijeva figuralno-iluzionistična slikarija iz let 1877- 78.

Notranjščina je poznobaročen prostor, čeprav je produkt začetka 19. stol. Je lep primer razgibanega baročnega koncepta, vendar bližji Kostrivnici ali Dramljam kot Škadi gori ali Rogatcu. Zato si cerkev kot arhitektura in kot prostornina zasluži potrebno pozornost.

(Hörberg)

Nekoliko proti severozahodu orientirana cerkev stoji ~~na~~ v severnem delu targa v n. v. 244 m.

Viri in literatura: Farna kronika ; Ign. Orožen: Bistum ~~unā~~ Diöcese Lavant VI. Dekanat Drachenburg, Maribor 1887.

Cerkev sestavljajo: pravokotna ladja, kateri sta na vsaki strani prizidani 2 enako visoki pravokotni kapeli z konveksnimi ogli, sledi nekoliko ožji, toda enako visoki, apsidalno zaključeni prezbiterij, kateremu je na severu prizidana nadstropna zakristija. Nad ~~ladjo~~ ^{ladjo} stoji ca 1/2 m ožji prizidat-čen zvonik. Gradnja je kamnita, deloma ⁱⁿ opečna, ometana. Strehe enotna, kapel strešasta, zakristije pultasta, opečne; zvonikova je zvonasto-later-nasto-piramidasta, pločevinasta.

Zunajščina: Ladja ima ozek, pristrešen talni zidec in konkaven fabion, ki se na fasadi spreminja v bogato profilirano gredo. Fa-sado členijo 4 pilastri, ki nosijo ogredje, v katerega je vključena omejena greda. Glavni portal je konkavno-konveksno potlačeno zaključen ter ima na vrhu školjkovino. Nad portalom je veliko členjeno ppk okno z profilirano polico, školjko v teme nu in letnico 1938, ko je bila zunajščina obnovljena. Stranski polji imata ppk niši z novejšima slikama Petra in Pavla. Nad ogredjem je pdp čelo z lizenama kot nastavki pilastrov, ki je zaključeno z profilirano gredo. Nad njim se dviga zvonik z rahlo konkavnima čeloma ob strani. Zvonik poživljajo ob oglih lizene. Zvonove line so enojne in ppk. Fabion se nad urnimi kazalci usločuje. V severni podolžnici ima ladja 1, v južni 2 pp okni z profilirano polico, kapeli imata v konveksnih ~~ogalnih~~ ogalnih stranicah po 1 pp okno z profilirano polico, prezbiterij ima v južni steni 2 pp okni z profiliranimi policama. Zakristija ima v severni steni podoben portal kot je glavni, poleg

~~nica 1. zgoraj~~

Na desni strani ob oltarju je bila kamnita zakrament hišica vdelana v steno ki so ga odstranili med l.1651- 1654 in namesto njega postavili lesen taberna- kelj na oltarju. V ladji sta bila dva str. oltarja. Ob prezbit. na desni str. je bila zarksitija, ki je imela vhod skozi prezbit. Ko so to zakrstijo odstrani li so našli obok in spodaj kripto s kostmi. Verjetno je bila to kostnica s krstno kapelo nad njo.

Ta stara c. je zgorela l.1798, razen prezbiterija, katerega so popravili in služi sedaj kot pokopališka kapla.

O stari ž.c. poroča vizit. poročilo iz l.1651(str.284-285) dalje iz l.1738 str.285) 1776(str.286).

O požaru l.1798, ki je upepelil staro cerkev piše grof Hazarini župniku Erženu str. 288).

L.1810 so postavili novo ž.c. Ta ima predvežje(4.18m globoko, 8.17m široko) ima pevski kor, ladjo, ki je osmero otna in pokrita s kupolo(9.70m dolga in ravno tako široka) na desni in levi apsida oz. oltarna niša. Prezbit. je kva- dratičen(8.17m dolg in širok) Cela c. je dolga 24.42m- zakrstija je prizidana na desno ob prezbiterij.

Zvonik, ki se dviga nad fasado je bil l.1862 dvignjen za 1.42m in je dobil novo kupolasto streho.

Cerkev ima tri oltarje: gl.oltar Janeza Krst. in v ladji dva str. oltarja: B.V. Marije in Sv. Jožefa.

L.1806 je cerkev dobila troje novih zvonov iz livarne Johanna Steinmetza iz Celja.

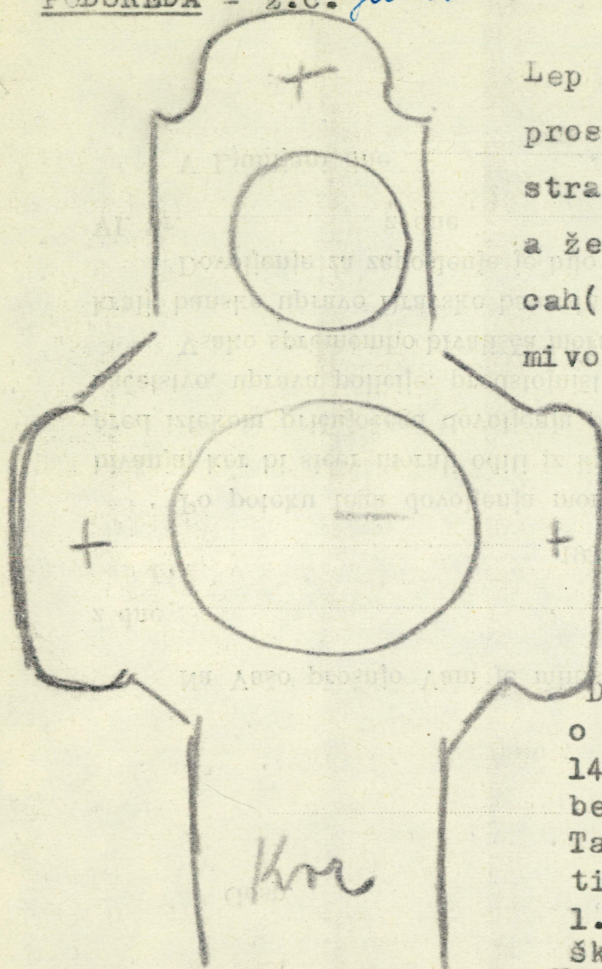
L.1822 nove orgle delo Jožefa Otoniča iz Maribora.

L.1834 novo uro delo Sebastjana Koreka iz St. Floriana.

L.1877-78 je bila poslikana al fresko, delo Fantonija iz Gemone.

Župnijske knjige: krstne od l.1687, mrliške od l.1687 in poročne od l.1687.

Ign. Orožen: das Dekanat Trachenburg, l.1887, str.280-295, 341.

Lep baročen prostor s fasado z zvenikom. Nad glavnim prostorom in nad prezbitერიem viseče kupole. Nad stranskimi prostori polkupole. Vela cerkev slikana, a že nekoliko poškodovana. Isti slikar kot v Brežicah (Fantoni?) Kljub precejšnji okornosti dosti zanimivo. Vsa oprema novejšega datuma. Dosti dobre klopi 1. pol. 19. stol.

Stele, LXXVIII, 11.8.1933, str. 24-25.

V vizit. protokolu iz 1.1528 se omenja kot "Filial von Pallenstein (Pilštanj)"

Da je fara v Podstedi obstojala že v 15. stol. o tem priča Urbar iz Oberburga (Gornji Grad iz 1. 1426 (II. Teil, S. 317) ki pravi: Vicarius In Herberg soluit mr (marcas) 3 et tenetur contribuere" Ta fara je bila inkorporirana skupaj s svojo matično faro v Pištanju samostanu v Gornjem gradu 1.1254 in 1346, leta 1461 pride pdo ~~ljudijsko~~ škofijo lavant.

V urbarju iz 1.1581 (str. 280) so omenjene podružnice

ž.c. v Podstedi: "U.L. Frauen am Berge oberhalb des Markts Hörberg, St. Oswald Kirchen zu Petschitscha."

Stara ž.c. je stala na sev. koncu mesta Podsreda, za župnijskim dvoriščem, na sedanjem pokopališču. Imela je eno ladjo z lesenim stropom iz tramov in ozek prezbitერი s križnim obokom. Imela je en oltar sv. Janeza Bapt.